

TOOTJAORGANISATSIOON KUI ÜPP MEEDE PÕLLUMAJANDUSTOOTJATE TURUJÕU SUURENDAMISEKS

Kalev Karisalu

Maaeluministerium

Põllumajandusturu korraldamise osakond

14.02.2018



Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeringud
maapiirkondadesse

1. Tootjaorganisatsiooni (TO) meetme taust
2. Õiguslik raamistik
3. TO tunnustamine
4. Piima- ning puu- ja köögiviljasektori TO-dele sätestatud stiimulid
5. TO-d meil ja mujal EL-s

MEETME TAUST I

- EL seadusandluses **TO esmalt sätestatud puu- ja köögiviljasektori** (PKV) turukorralduse määruses (1972)
 - rõhk värskete puuviljade turult eemaldamise korraldamisel
- 1996 PKV TO põhjalik reform: põhielemendiks **finantsabi** andmine tunnustatud TO-de poolt rakendatavate **rakenduskavade alusel**. Peamised eesmärgid:
 - tootjate positsiooni tugevdamine vastukaaluna nõudluse üha suurenevale kontsentreerumisele;
 - jõu ühendamine keskkonnaküsimustega tegelemiseks.
- 2007 sektorite turukorraldused liideti põllumajandustoodete ühiseks turukorralduseks – LR-del võimalus (EL tasandil) ka teiste sektorite TO-sid tunnustada.

MEETME TAUST II

- Peale 2009. aasta turukriisi koostati EL tasandil nn piimapakett, mille ühe meetmena jõustusid **2012 sügisest piimasektori TO erisused**. Peamised eesmärgid:
 - tootjate positsiooni tugevdamine tarneahela lõikes;
 - sektori parem ettevalmistamine enam turule orienteeritud ja jätkusuutlikumaks tulevikuks.
- Viimased muudatused seoses nn *Omnibus* määrusega (kehtivad 2018 algusest, osalt 2019 algusest).

ÕIGUSLIK RAAMISTIK

EUROOPA LIIDU TOIMIMISE LEPING (ELTL)

KONKURENTSIEESKIRJAD

- Artikkel 101 (1)

Siseturuga on kokkusobimatud ja keelatud kõik sellised ettevõtjatevahelised kokkulepped, ettevõtjate ühenduste otsused ja kooskõlastatud tegevus, mis võivad mõjutada LR-de vahelist kaubandust ning mille eesmärgiks või tagajärjeks on takistada, piirata või kahjustada konkurentsi siseturu piires, iseäranis need kokkulepped, otsused ja tegevus, millega:

- a) otseselt või kaudselt määratakse kindlaks ostu- või müügihinnad või mis tahes muud tehingutingimused;**
- b) piiratakse või kontrollitakse tootmist, turge, tehnilist arengut või investeeringuid;**
- c) turgude jagamine;*
- d) diskrimineerimine;*
- e) lepingu objektiga mitteseotud lisakohustuste pealesurumine*

KOKKULEPETE, OTSUSTE JA KOOSKÕLASTATUD TEGEVUSE KEELU MITTEKOHALDAMINE

Siiski,

kokkulepete, otsuste ja kooskõlastatud tegevuse keeldu on võimalik eirata järgmistel juhtudel:

1) sellise tegevuse osas on EL seadusandluses sätestatud konkurentsieeskirjadest kõrvalekalle (*derogatsioon*);

2) selline tegevus on õigustatud ELTL art 101(3) põhjal (*art 101(1) võib mitte kohaldada, kui kokkulepped aitavad parandada tootmist või turustamist ja tekib kasu tarbijatele, samas ei tohi see tekitada ettevõtjatele piiranguid (mis pole hädavajalikud) ega kõrvaldada konkurentsi*);

3) selline tegevus on võimalik konkurentsi grupierandi määruse põhjal.

PÕLLUMAJANDUSE ERISTAATUS

(ALUSLEPINGU TASE)

ELTL

Artikkel 42

Konkurentsieeskirju kohaldatakse põllumajandussaaduste tootmise ja nendega kauplemise suhtes ainult selles ulatuses, nagu EP ja nõukogu artikli 43 lõike 2 raames ning vastavalt seal ettenähtud menetlusele määravad, võttes arvesse artiklis 39 seatud eesmärgid.

Artikkel 43 (2)

EP ja nõukogu kehtestavad ühise põllumajanduse turukorralduse ning muud ühise põllumajanduspoliitika eesmärkide saavutamiseks vajalikud sätted.

Artikkel 39

ÜPP eesmärgid on:

- a) tõsta põllumajanduse tootlikkust;*
- b) kindlustada põllumajandusega tegeleva rahvastikuosa rahuldav elatustase;*
- c) stabiliseerida turud;*
- d) tagada varude kättesaadavus;*
- e) tagada mõistlikud tarbijahinnad.*

PÕLLUMAJANDUSE ERISTAATUS (TEISESE ÕIGUSE TASE)

EP ja nõukogu määrus 1308/2013

Artikkel 206

Kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti ning kooskõlas ELTL artikliga 42, kohaldatakse ELTL konkurentsieeskirju ja nende rakendussätteid vastavalt käesoleva määruse artiklitele 207–210 kõikide ELTL artikli 101 lõikes 1 ja artiklis 102 osutatud kokkulepete, otsuste ja tegevuste suhtes, mis on seotud põllumajandustoodete tootmise või nendega kauplemisega.

KONKURENTSIEESKIRJADE MITTEKOHALDUMINE I (KÕIKIDELE PÕLLUMAJANDUSTOODETE SEKTORITELE)

EP ja nõukogu määrus 1308/2013

Artikkel 209 (1)

ELTL artikli 101 lõiget 1 ei kohaldata käesoleva määruse artiklis 206 osutatud **kokkulepete, otsuste ja tegevuse suhtes**, mis on vajalikud ELTL artiklis 39 sätestatud eesmärkide saavutamiseks.

ELTL artikli 101 lõiget 1 ei kohaldata põllumajandustootjate, nende liitude või ... **tunnustatud TO-de ... kokkulepete, otsuste ja kooskõlastatud tegevuse suhtes**, mis on seotud põllumajandustoodete tootmise või müügiga või ühiste seadmete kasutamisega põllumajandustoodete ladustamiseks, käitlemiseks või töötlemiseks, välja arvatud siis, kui ohustatakse ELTL artiklis 39 sätestatud eesmärkide saavutamist.

KONKURENTSIEESKIRJADE MITTEKOHALDUMINE II

(KÕIKIDELE PÕLLUMAJANDUSTOODETE SEKTORITELE)

Artikkel 209 (2)

Artikli 209 lõikes 1 osutatud tingimustele vastavad kokkulepped, otsused ja kooskõlastatud tegevus **ei ole keelatud ja nende kohta pole vaja eelnevat otsust.**

UUS!

Tootjad ja nende ühendused, s.h. tunnustatud TO-d, **võivad taotleda KOM arvamust** selle kohta, kas konkreetne kokkulepe, otsus või kooskõlastatud tegevus on kooskõlas ELTL artiklis 39 sätestatud eesmärkidega.

KOM vastab 4 kuu jooksul (täieliku) taotluse saamisest. KOM võib omal algatusel või LR taotluse alusel arvamuse sisu muuta (nt kui taotleja on esitanud ebaõiget teavet).

SPETSIIFILISELT TOOTJAORGANISATSIOONE PUUDUTAVAD SÄTTED

EP ja nõukogu määrus 1308/2013

Art 152: Tunnustatud TO, põhinõuded ja eesmärgid (kõik sektorid);

Art 153: TO põhikirja nõuded (kõik sektorid, v.a piim; PKV ka **art 160**);

Art 154: TO tunnustamine (kõik sektorid v.a piim (**art 161**); PKV täpsustus **art 159**);

Art 156: TO-de liidud (kõik sektorid).

Art 32-35: Finantsabi PKV TO-le rakenduskaava alusel;

Art 149: Lepingulised läbirääkimised - piima TO läbiräägitavad max kogused (kuni 3,5% EL toodangust ja kuni 33% LR toodangust);

Art 150, 167, 172: Pakkumise reguleerimine - PDO/PGI juustud, veinid, singid.

PÕLLUMAJANDUSE ERISTAATUS

(EUROOPA KOHTU TASE)

Euroopa kohus on kinnitanud põllumajanduse eesmärkide ülimuslikkust konkurentsioiguse eesmärkide ees, viimati kohtuasjas C-671/15):

- TO võib eirata EL konkurentsieeskirjades sätestatud kokkulepete, otsuste ja kooskõlastatud tegevuse keeldu, kui:
 - selline tegevus on rangelt vajalik TO enda püstitatud eesmärkide täitmiseks ning;
 - selline tegevus vastab ja on proportsionaalne EL seadusandluses TO-dele seatud eesmärkidega.
- TO-de vahelised ning LR poolt tunnustamata isikuid hõlmavad kokkulepped, otsused ja kooskõlastatud tegevus alluvad EL konkurentsieeskirjadele ja on seetõttu keelatud.
- Lõpliku hinnangu, kas konkreetne kokkulepe, otsus või kooskõlastatud tegevus on vajalik ja proportsionaalne eesmärkide täitmiseks, annab ikkagi kohus.

TOOTJAORGANISATSIOONI TUNNUSTAMINE

ÜLDISED TUNNUSTAMISE EELTINGIMUSED I

Määrus 1308/2013 art 152(1)

LR võib taotluse korral tunnustada TO-d, mis:

a) koosneb ühe põllumajandustoodete sektori tootjatest ning mida kõnealused tootjad kontrollivad (*TO põhikirjas sätestatud*);

- **UUS art 154(1a)** - (*kõik sektorid v.a piim*)

LR võib taotluse alusel anda mitmes sektoris tegutsevale TO-le rohkem kui ühe tunnustuse (*TO vastab iga sektori puhul tunnustamise eeltingimustele*).

b) on asutatud tootjate algatusel ja **tegeleb vähemalt ühe järgmise ühise tegevusega:**

i) töötlemine;

ii) turustamine;

iii) pakendamine, märgistamine või reklaamimine;

iv) kvaliteedikontroll; **v)** seadmete või hoidlate kasutamine;

vi) tootmisega otseselt seotud jäätmete käitlemine;

vii) sisendite hanked; **viii)** muu ühine teenuse osutamine mõnel punkti c eesmärgil.

ÜLDISED TUNNUSTAMISE EELTINGIMUSED II

c) TO järgib konkreetset eesmärki, mis võib hõlmata vähemalt ühte järgmist:

- i)** nõuetele vastava tootmise kavandamise ja kohandamise tagamine;
- ii)** pakkumise koondamine ja liikmete toodete turuleviimine, s.h otseturundus;
- iii)** tootmiskulude ja investeringutasuvuse optimeerimine reageerimaks keskkonnaalastele ja loomade heaolu standarditele;
- iv)** säästvad tootmismeetodid, uuenduslikud tavad, konkurentsi- ja turuuuringud;
- v)** keskkonnasäästlike viljelustavade, tehnoloogia ning loomade heaolu edendamine;
- vi)** standardite ja kvaliteedi edendamine, s.h. kvaliteedimärgisega tooted;
- vii)** kõrvalsaaduste ja jäätmete käitlemine (nt vee, mulla kaitseks);
- viii)** loodusvarade säästmisesse ja kliimamuutuste leevendamisse panustamine;
- ix)** reklaami ja turustamise algatuste ettevalmistamine;
- x)** PKV sektori rakenduskavade kohaselt moodustatud ühisfondide juhtimine;
- xi)** futuurityurgude ja kindlustussüsteemide kasutamiseks vajaliku tehniline abi.

LUBATUD TEGEVUSED I

UUS täpsustav lõige 152(1a)

Erandina ELTL artikli 101 lõikest 1 **võib tunnustatud TO** oma liikmete nimel nende kogutoodangu või kogutoodangu osaga seoses **kavandada tootmist, optimeerida tootmiskulusid, viia põllumajandustooteid turule ja pidada läbirääkimisi põllumajandustoodete tarnelepingute üle.**

Need tegevused on lubatud:

- a) tingimusel, et ühte või mitut lõike 1 punkti b alapunktides i–vii osutatud **tegevust viiakse realselt ellu**, aidates kaasa ELTL art 39 eesmärkide saavutamisele;
- b) tingimusel, et **TO koondab tarned ja viib oma liikmete tooted turule** olenemata sellest, kas toodete omandiõigus läheb tootjalt üle TO-le või mitte;
- c) olenemata sellest, kas kokkulepitud hind on mõnede või kõikide liikmete kogutoodangu jaoks sama või mitte;
- d) tingimusel, et asjaomased tootjad ei ole ühegi teise TO liikmed sama toote osas *(LR võib siiski lubada 2 eraldi erinevates piirkondades asuva tootmisüksuse puhul;*

.....

LUBATUD TEGEVUSED II

UUS lõige 152(1a) jätk

...

e) tingimusel et samaaegselt ühistusse kuuluval TO liikmel ei ole ühistu liikmelisusest tulenevat tarnekohustust vastava toote osas (kui ühistu ei ole TO liige)

UUS lõige 152(1c)

LR konkurentsiasutus võib üksikjuhtumil otsustada, et edaspidi tuleb ühte või mitut TO **tegevust** (*tootmise kavandamine, tootmiskulude optimeerimine, toodete turule viimine, tarnelepingute läbirääkimine*) **muuta, see lõpetada või seda üldse mitte alustada**, kui ta leiab, et see on vajalik vältimaks konkurentsi välistamist või et see ohustaks ELTL artiklis 39 sätestatud eesmärkide täitmist.

TOOTJAORGANISATSIOONI PÕHIKIRI

(v.a. PIIMASEKTOR)

TO põhikiri nõuab liikmetelt eelkõige (art 153(1)):

- a) TO-s vastu võetud eeskirjade kohaldamist, mis käsitlevad aruandlust toodangu kohta, toodangut, turustamist ja keskkonnakaitset;
- b) kuulumist toote puhul ainult ühte TO-sse (*2 eraldi paikneva tootmisüksuse erand*);
- c) TO poolt statistilistel eesmärkidel nõutava teabe esitamist.

TO põhikirjas sätestatakse samuti (art 153(2)):

- a) TO eeskirjade määratlemise, vastuvõtmise ja muutmise kord;
- b) liikmete kohustus maksta TO rahastamiseks vajalikku rahalist panust;
- c) eeskirjad liikmete poolt TO ja selle otsuste demokraatlikuks kontrolliks;
- d) sanktsioonid põhikirjajärgsete kohustuste täitmata jätmise;
- e) uute liikmete vastuvõtmise eeskirjad ja min. liikmeksoleku aeg (vähemalt aasta);
- f) TO toimimiseks vajalikud raamatupidamis- ja eelarve-eeskirjad.

TÄPSEMAD TUNNUSTAMISE EELTINGIMUSED I

PIIMA TO

- **LR kohustus tunnustada** taotluse alusel **kõiki** juriidilisi isikuid või juriidiliste isikute selgelt määratletud osi tingimuste täitmisel (*art 161*)
- **Tunnustamise eeltingimused** (art 161(1)):
 - a) TO koosneb piimatootjatest, on loodud nende algatusel ning järgib konkreetset eesmärki, näiteks ühte või mitut järgmistest eesmärkidest:
 - tootmise vastavalt nõudlusele kavandamise ja kohandamise tagamine, eriti kvaliteedi ja kvantiteedi osas;
 - tarnete koondamine ja nende liikmete toodete turuleviimine;
 - tootmiskulude optimeerimine ja omahindade stabiliseerimine

PKV TO

- **LR kohustus tunnustada** taotluse alusel juriidilisi isikuid või juriidiliste isikute selgelt määratletud osi tingimuste täitmisel (*art 154 ja 159*)

2017/891 art 3 – LR, võttes arvesse oma riiklikke õigus- ja haldusstruktuure, **määratleb tunnustamist taotleda võivad juriidilised isikud (*Eestis TÜ*)**

2017/891 art 4 – LR tunnustab TO-i taotluses märgitud **toote või tooterühma osas**

- **Tunnustamise eeltingimused** (art 154(1)):
 - a) TO vastab artikli 152 lõike 1 punktide a, b ja c nõuetele;

TÄPSEMAD TUNNUSTAMISE EELTINGIMUSED II

PIIMA TO

- ...
- b)** TO-l on **miinimumarv liikmeid ja/või** tagab oma tegutsemispiirkonnas **turustatava toodangu miinimumkoguse**, mille kehtestab asjaomane LR
(Eestis: TO tarnib riigi toorpiima aastasest kogusest vähemalt 5%);
- c)** on piisavad tõendid selle kohta, et TO suudab pikema aja jooksul nõuetekohaselt ja tõhusalt ning tarneid koondades tegutseda;
- d)** TO-l on põhikiri, mis vastab punktidele a, b ja c.

PKV TO

- ...
- b)** TO-l on **miinimumarv liikmeid ja/või** mis tagab oma tegutsemispiirkonnas **turustatava toodangu miinimumkoguse või -väärtuse**, mille kehtestab LR;
- 2017/891 art 9 – LR kehtestab nii koguse kui väärtuse (Eestis: TO koosneb vähemalt 5 liikmest ja turustab vähemalt 100 tuh euro väärtuses tunnustatavat PKV).
- c)** TO esitab tegevuste nõuetekohase elluviimise kohta piisavaid tagatisi nii kestuse kui ka tõhususe, inimressursi, seadmete ja tehnika liikmete kasutusse andmise ja pakkumise koondamise kohta;
- d)** TO-l on põhikiri, mis vastab punktidele a, b ja c.

TÄIENDAVALD TUNNUSTAMISE EELTINGIMUSED I

(PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR)

- PKV TO **peab järgima** vähemalt ühte art 152 lõike 1 punkti c alapunktides i–iii sätestatud eesmärki (art 160).
- PKV TO põhikirjas nõutakse, et selle **liikmed turustaksid kogu oma vastava toodangu TO kaudu** (art 160).

Samas määrus 2017/891 art 12 – **kui TO lubab ja kooskõlas LR ja TO sätestatud tingimustega, võib TO liige:**

- müüa otse lõpptarbijale;
- turustada tooteid TO poolt turustatava asjaomase toodangu mahuga võrreldes tähtsusetus koguses;
- turustada tooteid, mis nende omaduste tõttu ei kuulu tavaliselt TO äritegevuse alla.

Väljaspool TO turustatud toodangu väärtus või maht **ei tohi ületada 25%** (*LR võib suurendada 40%-ni mahetoodete ja enda TO määratud teise TO kaudu turustamisel*).

Määrus 2017/891 art 11 - **PKV TO põhitegevus** peab olema seotud tarnete koondamise ja liikmete toodetud tunnustatud toodete turuleviimisega.

TÄIENDAVAD TUNNUSTAMISE EELTINGIMUSED II

(PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR)

KOM määrus 2017/891

Art 6 – Tootja peab TO liikmeks olema vähemalt ühe aasta.

Liikmelisuse lõpetamisest tuleb TO-le kirjalikult teatada. LR kehtestab kuni 6 kuu pikkuse teatamistähtaja ning sellise loobumise jõustumiskuupäeva.

(Eestis kuni 5 liikmega TO puhul vähemalt 6 kuud ja üle 5 liikmega TO puhul vähemalt 3 kuud enne väljaastumist. Liikmelisus lõpeb jooksva majandusaasta lõppedes).

Art 13 – LR võib lubada korraldada TO-l tegevusi allhanke korras – tegevused peavad olema seotud määruse 1308/2013 artikli 152 lõike 1 punktis c sätestatud eesmärkidega (võivad muu hulgas hõlmata TO liikmete toodangu kogumist, ladustamist, pakkimist ja turustamist).

TOOTJAORGANISATSIOONI TUNNUSTAMISE TAOTLEMINE (PIIMASEKTOR)

Maaeluministri 9. juuni 2016 a määrus nr 38

TO tunnustamise taotlemisel võetakse minimaalse tarnitava toorpiima koguse nõude täitmise arvestamisel aluseks taotleja poolt taotluse esitamise kuule eelneva 12 kuu jooksul tarnitud toorpiima kogus.

Taotlus (*vorm PRIA veebilehel*) sisaldab järgmisi andmeid:

- 1) üldised andmed (nimi, taotluse sisu, kuupäev ja allkiri, kontakt);
- 2) taotleja registrikood;
- 3) taotluse esitamise kuule eelneva 12 kuu jooksul taotleja tarnitud toorpiima kogused kilogrammides kuude lõikes (*PRIA võib nõuda lisadokumente piima koguse kohta*).

Vajadusel teeb PRIA taotleja juures kohapealset kontrolli.

TOOTJAORGANISATSIOONI TUNNUSTAMISE TAOTLEMINE (PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR)

Maaeluministri 9. juuni 2016 a määrus nr 38

Taotlus esitatakse PRIA-le koos järgmiste dokumentidega:

- 1) TÜ liikmete nimekiri, liikmete poolt TÜ kaudu turustatavate toodete nimekiri ja kasvupinnad;
- 2) otsus selle kohta, kas ja millistel tingimustel lubab TÜ oma tootjast liikmel müüa toodet otse tarbijale;
- 3) tõendavad dokumendid, et TÜ-l on võimalik kasutada tehnilisi vahendeid toodete koristamiseks, ladustamiseks, pakkimiseks ja turustamiseks.

Taotlus (*vorm PRIA veebilehel*) sisaldab järgmisi andmeid:

- 1) üldised andmed (nimi, taotluse sisu, kuupäev ja allkiri, kontakt);
- 2) äriregistri kood;
- 3) TÜ asutamise kuupäev, liikmete arv ning nende liikmete arv, kes toodavad tooteid, mille kohta tunnustamist taotletakse;

...

TOOTJAORGANISATSIOONI TUNNUSTAMISE TAOTLEMINE (PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR)

...

- 4) toode, tooterühm või TÜ tegevus, mille kohta tunnustamist taotletakse;
- 5) turustatud toodete loetelu ja väärtus (eurot/aastas);
- 6) TÜ muu põllumajandustoote tootmise ja pakendamise seotud tegevuse, s.h. töötlemise lühikokkuvõtte ja käive (eurot/aastas);
- 7) TÜ osutatavate teenuste loetelu ja käive (eurot/aastas);
- 8) TÜ põllumajandusväliste tegevuste loetelu ja käive (eurot/aastas);
- 9) TÜ liikmete otsemüüdnud toodete väärtus eurodes ja kogus tonnides juhul, kui TÜ lubab enda liikmetel müüa tooteid otse tarbijale.

PRIA teeb taotleja juures kohapealset kontrolli.

LIIKMESRIIGI KOHUSTUSED

Art 161(3) – piim; art 154(4) – ülejäänud sektorid

- a) **otsuse tegemine TO tunnustamise kohta** 4 kuu jooksul alates taotluse ja lisadokumentide esitamisest;
- b) enda määratud ajavahemiku järel tunnustatud TO-de **nõuetele vastavuse kontrollimine** (*Eestis vähemalt 1 kord 5 aasta jooksul*);
- c) nõuetele mittevastavuse või eeskirjade eiramise korral TO-le LR kehtestatud **karistuse määramine**, vajadusel tunnustamise lõpetamine;
- d) **KOM teavitamine** 31. märtsiks igast eelmisel kalendriaastal tehtud tunnustuse andmise, andmata jätmise või lõpetamise otsusest.

PIIMA- NING PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTORI
TOOTJAORGANISATSIOONIDELE
SÄTESTATUD STIIMULID

LÄBIRÄÄKIMISED LEPINGUTE SÕLMIMISEKS I (PIIMASEKTOR)

1308/2013 art 149

1. Tunnustatud piima TO võib pidada tema liikmeks olevate tootjate nimel kogu või osa nende ühistoodangu osas **läbirääkimisi lepingute üle**, mis käsitlevad toorpiima tarnimist tootjalt toorpiima töötlejale või kogujale.

Koguja - ettevõtja, kes transpordib toorpiima tootjalt või teiselt kogujalt toorpiima töötlejale või teisele kogujale, kusjuures toorpiima omandiõigus antakse iga kord üle

2. TO võib pidada läbirääkimisi:

a) olenemata sellest, kas toorpiima omandiõigus antakse tootjalt TO-le või mitte;

b) olenemata sellest, kas kokkulepitud hind on mõnede või kõikide liikmete ühistoodangu jaoks sama või mitte;

...

LÄBIRÄÄKIMISED LEPINGUTE SÕLMIMISEKS II

(PIIMASEKTOR)

...

c) tingimusel, et on täidetud kõik järgmised tingimused:

i) läbirääkimistega hõlmatud toorpiima kogus ei ületa 3,5 % EL kogutoodangust;

ii) läbirääkimistega hõlmatud toorpiima kogus, mida toodetakse konkreetses LR-s, ei ületa 33 % selle LR kogutoodangust ning

iii) läbirääkimistega hõlmatud toorpiima kogus, mida tarnitakse konkreetses LR-s, ei ületa 33 % selle kogutoodangust;

d) tingimusel, et asjaomased tootjad ei ole ühegi teise TO liikmed, mis peab samuti nende nimel läbirääkimisi sarnaste lepingute üle (*põhjendatud juhtudel lubatud 2 eraldi erinevas piirkonnas asuva tootmisüksuse puhul*);

e) tingimusel, et toorpiima suhtes ei ole tootja liikmelisuse tõttu ühistus kehtestatud tarnekohustust vastavalt ühistu põhikirjas sätestatud tingimustele või sellest tulenevatele otsustele, ning

f) tingimusel, et TO teavitab pädevaid asutusi LR-s selliste läbirääkimistega hõlmatud toorpiima kogusest.

LÄBIRÄÄKIMISTE PEATAMINE VÕI LÕPETAMINE (PIIMASEKTOR)

6. Erandina isegi kui läbirääkimiste pidamiseks sätestatud künniseid ei ületata, **võib LR konkurentsiasutus üksikjuhtumil otsustada, et TO peetavaid konkreetseid läbirääkimisi tuleks uuesti alustada või neid üldse mitte pidada**, kui asjaomane asutus leiab, et see on vajalik konkurentsi säilitamiseks või selleks, et ära hoida VKE-dest toorpiima töötajate tõsist kahjustamist LR-s.

Rohkem kui ühte LR hõlmavate läbirääkimiste korral teeb vastava otsuse KOM. Muudel juhtudel teeb vastava otsuse läbirääkimistega seotud LR konkurentsiasutus.

Otsuseid ei kohaldata varem kui asjaomastele ettevõtjatele teatamise kuupäeval.

TEAVITAMINE

(PIIMASEKTOR)

Maaeluministri 9. juuni 2016 a määrus nr 38

Tunnustatud TO edastab PRIA-le enne igat läbirääkimiste algust teate, mis sisaldab järgmisi andmeid:

- 1) üldised andmed (nimi, taotluse sisu, kuupäev, allkiri, kontakt);
- 2) registrikood;
- 3) läbiräägitav hinnanguline toorpiima kogus kilogrammides;
- 4) läbiräägitava toorpiima koguse eeldatav tarneperiood (algus- ja lõpukuupäev).

Tunnustatud TO edastab PRIA-le iga aasta 31. jaanuariks teate, mis sisaldab järgmisi andmeid:

- 1) üldised andmed (nimi, taotluse sisu, kuupäev ja allkiri, kontakt);
- 2) registrikood;
- 3) kalendriaasta, mille kohta andmed esitatakse (lõppenud kalendriaasta);
- 4) lepinguliste läbirääkimistega hõlmatud ja lõppenud kalendriaastal tegelikult tarnitud toorpiima kogus kilogrammides ja tootmise koht.

FINANTSABI RAKENDUSKAVA ALUSEL

PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR

1308/2013 art 32

1. PKV TO võib moodustada **rakendusfondi**. Fondi rahastatakse:
 - a) rahaliste osalustega **TO liikmetelt** ja/või TO-lt endalt;
 - b) **EL finantsabist**, mida võib anda TO-le, kui see esitab **rakenduskava või osalise rakenduskava** ja tegeleb selle majandamise ja elluviimisega kooskõlas KOM sätestatud tingimustega.

Määrus 2017/891 art 25 ja 26 – TO määrab oma rahalise osaluse suuruse rakendusfondis ning teatab **hiljemalt 15.septembriks** LR-le **hinnangulised** (järgmisel aastal laekuvad) omaosaluse ja EL finantsabi **sissemaksete summad rakendusfondi**, millele lisatakse rakenduskava(d) või kehtiva kava muutmise taotlus. Summad arvutatakse rakenduskavade ja turustatud toodangu väärtuse põhjal.

2. Rakendusfonde kasutatakse üksnes **LR-de poolt heaks kiidetud rakenduskavade rahastamiseks**.

RAKENDUSKAVADE RIIKLIK RAAMISTIK JA RIIKLIK STRATEEGIA (PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR)

Art 36

- 1.** LR kehtestab **rakenduskavade siseriikliku raamistiku** keskkonnameetmete (*art 33(5)*) üldtingimuste kohta (*meetmed peavad vastama maaeluarengu määruse 1305/2013 nõuetele*). Raamistiku kavand esitatakse KOM-le (*võib nõuda muudatusi*).
- 2.** LR koostab **riikliku strateegia** (*sisaldab ka raamistikku*) PKV turu rakenduskavade kohta: olukorra tugevate ja nõrkade külgede analüüs ning arengupotentsiaal, prioriteetide põhjendused, rakenduskavade ja rahastamisvahendite eesmärgid ning tulemuslikkuse näitajad, rakenduskavade hindamine ning TO-de aruandluskohustus.
- 3.** Rakenduskava ja strateegia nõudeid **ei kohaldata LR suhtes, kus ei ole tunnustatud TO-sid.**

RAKENDUSKAVA EESMÄRGID

(PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR)

Art 33

1. Rakenduskava kestus on 3-5 aastat. Rakenduskava peab sisaldama vähemalt kahte artikli 152 lõike 1 punktis c osutatud eesmärki või kahte järgmist eesmärki:

a) tootmise planeerimine, s.h. tarbimise prognoosimine ja jälgimine;

b) värskete ja töödeldud toodete kvaliteedi edendamine;

c) toodete kaubandusliku väärtuse suurendamine;

d) tarbimise edendamine;

e) **keskkonnameetmed**, eelkõige veega seonduvad meetmed, ja keskkonnasõbralikud tootmismeetodid, s.h. mahepõllumajandus;

(Lg 5 – kavas vähemalt 2 keskkonnameedet või vähemalt 10% kuludest)

f) **kriisiennetus ja -ohje**, s.h. teiste TO-de, tootjarühmade või üksikute tootjate juhendamine.

(Kriisimeetmed ei moodusta üle 1/3 rakenduskava kuludest)

KRIISIENNETAMISE JA -OHJAMISE MEETMED

(PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR)

3. Kriisiennetamine ja -ohjamine hõlmab endas:

a) investeringuid turustamise tõhustamiseks;

b) koolitust ja parimate tavade vahetamist;

c) toodete tarbimise edendamist ja teavitamist;

d) toetust ühisfondi moodustamise halduskulude katmiseks ning ühisfondi täiendamiseks pärast hüvitise maksmist tootjaliikmetele, kelle sissetulek on ebasoodsate turutingimuste tõttu oluliselt vähenenud;

e) viljapuude taasistutamist (peale väljajuurimist LR pädeva asutuse korraldusel);

f) toodete turult kõrvaldamist;

g) puu- ja köögivilja toorelt koristamist või koristamata jätmist;

h) saagikindlustust;

i) teiste TO-de, tootjarühmade või üksikute tootjate juhendamist.

Määrus 2017/891 art 37 – LR võib otsustada et ühte või mitut meetet ei kohaldata. EESTIS kohaldatakse vaid punkte b ja c.

RAKENDUSKAVA SISU

(PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR)

Määrus 2017/892 art 4

Rakenduskava peab sisaldama järgmist:

a) lähteolukorra kirjeldus;

b) kava eesmärgid, arvestades tootmis- ja turustusvõimalusi, koos selgitusega, kuidas kava aitab kaasa riiklikus strateegias seatud eesmärkide täitmisele. Tuuakse ka välja mõõdikud arengute hindamiseks;

c) kavandatud meetmed, sh kriisiennetuse ja -ohje meetmed;

d) kava kestus ning

e) finantsaspektid, eelkõige:

i) rahalise osaluse arvutamise meetod ja tase;

ii) rakendusfondi rahastamise kord;

iii) erinevate osalusmäärade põhjendused ning

iv) igal kava kohaldamisaastal tehtavate toimingute eelarve ja ajakava.

RAHASTAMISKÕLBULIK TEGEVUS (NÄITED)

(PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR)

Määrus 2017/891 art 31

Rakenduskava ei tohi sisaldada järgmisi tegevusi ja kulusid (II lisa):

- üldised tootmiskulud (seemned, väetis, vedu, pakendid, elekter, kütus);
- haldus- ja personalikulud (v.a rakenduskavaga seotud);
- riiklikud või piirkondlikud maksud ja lõivud;
- kindlustuskulud (v.a saagikindlustus)

Rahastamiskõlblike tegevuste mittetäielik loetelu (III lisa):

- erikulud (seotud nt. kvaliteedi parandamisega, keskkonnameetmetega);
- rakenduskavade rakendamisega seotud haldus- ja personalikulud;
- rakenduskavaga seotud kohtumiste ja koolituste kulud;
- müügiedendus;
- varustuse ostmise;
- investeeringud transpordivahenditesse (üksnes TO sisetranspordiks)

RAKENDUSKAVA HEAKSKIITMINE JA KOHALDAMINE (PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR)

Määrus 2017/892 art 6

1. TO esitab rakenduskavad heakskiitmiseks LR pädevale asutusele kava **rakendamise aastale eelneva aasta 15. septembriks** (*LR võib määrata ka hilisema kuupäeva, Eestis 15.sept*).

2. TO-na tunnustamise taotlemisel võib samal ajal esitada ka rakenduskava heakskiidu saamiseks. Rakenduskava heakskiitmise tingimuseks on tunnustuse saamine hiljemalt 15. detsembriks.

Määrus 2017/891 art 33

LR teeb rakenduskavadega seotud otsused nende **esitamise aasta 15.detsembriks**.

Määrus 2017/892 art 7

Rakenduskavasid kohaldatakse **aastaste ajavahemike kaupa**

1.jaanuarist kuni 31.detsembrini (*enne 15.detsembrit heakskiidetud kavasid kohaldatakse järgmise aasta 1.jaanuarist*)

RAKENDUSKAVA MUUTMINE

(PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR)

Määrus 2017/891 art 34

1. TO võib taotleda **rakenduskavade muutmist järgmis(t)eks aasta(te)ks**. LR kehtestab taotluste esitamise ja heakskiitmise tähtajad (*Eestis 15.sept ja 3 kuu jooksul taotluse esitamisest*).

2. LR võib lubada **jooksva aasta rakenduskavadesse muudatuste tegemist** nende poolt määratud tingimustel (*Eestis lubatud*). Muutmisotsused tehakse hiljemalt taotlemise aastale järgneva aasta 20. jaanuaril.

LR võib lubada, et jooksva aastal TO:

a) rakendab oma rakenduskava üksnes osaliselt;

b) muudab rakenduskava sisu;

c) suurendab rakendusfondi suurust kuni 25 % või vähendab seda LR poolt kindlaksmääratava protsendi võrra algselt heakskiidetud summast, tingimusel et rakenduskava üldeesmärgid jäävad samaks;

d) lisab rakendusfondi riikliku rahalise abi.

EL FINANTSABI SUURUS I

(PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR)

Art 34

- 1. EL finantsabi** on võrdne TO liikmete/TO enda tegelikult makstud rahalise panuse summaga, kuid **mitte suurem kui 50 % tegelikest kuludest**.
- 2. EL finantsabi ülempiir on 4,1 % TO turustatud toodangu väärtusest.**
Turustatud toodangu väärtust arvutatakse TO enda ja selle liikmete toodangu alusel üksnes tunnustatud toodete suhtes. Töödeldud toodete puhul kasutatakse väärtuse suhtes kehtestatud kindlat määra, nt puuvilja- ja marjamahl 53% (2017/891 art 22).
EL finantsabi määr **võib suurened**a 4,6 %-le turustatud toodangu väärtusest, tingimusel et 4,1 % turustatud toodangu väärtust ületavat summat kasutatakse üksnes kriisiennetus- ja ohjemeetmeteks.
- 3. TO taotlusel suurendatakse toetusmäär**a 50 %-lt 60 %-le, kui see vastab teatud tingimustele (*nt esitab harudevahelise org.-ga hõlmatud TO; esitab TO LR-st kus TO-d turustavad alla 20% PKV-st; esitab oma esimese kava kohta 2 TO ühinemisena tekkinud TO; hõlmab vaid mahepõllumajanduslikke tooteid*)

EL FINANTSABI SUURUS II

(PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR)

4. EL finantsabi **50 % määra suurendatakse 100 %-ni** järgmistel juhtudel:

a) PKV turult kõrvaldamine, kui kõrvaldatav kogus **ei ületa 5 %** iga TO turustatud toodangu mahust ning kui kõrvaldamine toimub järgmisel viisil:

- i) tasuta jagamine LR heakskiidetud heategevusorganisatsioonidele ja -fondidele kasutamiseks siseriikliku õiguse kohaselt sotsiaalabi saavate inimeste aitamiseks, või
- ii) tasuta jagamine karistusasutustele, eelkooli- ja kooliealiste laste õppeasutustele, laste puhkelaagritele ning LR määratud haiglatele ja vanadekodudele (*jagatavad kogused ei tohi asendada tavaostusid*);

b) meetmed, mis on seotud teiste tunnustatud TO-de või tootjarühmade juhendamisega, tingimusel et juhendatavad on pärit EL keskmisest oluliselt madalama PKV tootjate organiseerituse tasemega LR-de piirkondadest, või üksikute tootjate juhendamisega.

EL FINANTSABI SUURUSE ARVUTAMINE

(PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR)

Määrus 2017/891 art 23

- 1.** EL finantsabi arvestamiseks määrab LR **iga TO jaoks 12-kuulise arvestusperioodi** (TO aruandeperiood), mis mahub 3 kalendriaasta sisse, mis eelnevad aastale, mille kohta abi taotletakse.
- 2.** EL finantsabi ülempiir arvutatakse igal aastal nende tootjate poolt arvestusperioodil turustatud toodangu väärtuse alusel, kes on TO või liikmed selle aasta 1. jaanuaril, mille jaoks abi taotletakse.
- 3.** Alternatiivina võib LR otsustada kasutada TO poolt asjaomasel arvestusperioodil turustatud toodangu tegelikku väärtust (*Kohaldatakse siis kõigi selle LR TO-de suhtes*).

SISERIIKLIK FINANTSABI KUNI 2019

(PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR)

Kehtiv art 35

1. LR-de eriti madala PKV sektori tootjate organiseerituse tasemega piirkondades võib KOM võtta vastu rakendusaktid, millega lubatakse LR-l nõuetekohaselt põhjendatud taotluse alusel maksta TO-le **riiklikku finantsabi**, mis moodustab **maksimaalselt 80 % TO liikmete ja/või TO enda rahalisest osalusest** (*finantsabi täiendab rakendusfondi kaudu toimuvat rahastamist*).

2. LR-de piirkondades, kus TO-d, nende liidud ning tootjarühmad turustavad **alla 15 %** kõnealuste piirkondade PKV toodangu väärtusest ning kelle PKV toodang annab vähemalt 15 % kõnealuste piirkondade põllumajanduse kogutoodangust, **võib EL asjaomase LR taotluse põhjal riikliku finantsabi hüvitada**.

SISERIIKLIK FINANTSABI ALATES 2019

(PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR)

UUS art 35

1. LR-de EL keskmisest oluliselt madalama PKV sektori tootjate organiseerituse tasemega piirkondades võib LR anda TO-le riiklikku finantsabi, mis moodustab **maksimaalselt 80 % TO liikmete ja/või TO enda rahalisest osalusest ning kuni 10 % iga sellise TO turustatud toodangu väärtusest** (*finantsabi täiendab rakendusfondi kaudu toimuvat rahastamist*).

2. Tootjate organiseeritust LR mingis piirkonnas loetakse EL keskmisest oluliselt madalamaks siis, **kui organiseerituse keskmine tase on rakenduskava täitmisele eelneval kolmel järjestikusel aastal olnud alla 20 %**. Organiseerituse tase arvutatakse nii, et tunnustatud TO-de, nende liitude ja tootjarühmade poolt asjaomases piirkonnas toodetud ja turustatud PKV toodangu väärtus jagatakse asjaomases piirkonnas toodetud kogu PKV toodangu väärtusega.

FINANTSABI MAKSMINE

(PUU- JA KÖÖGIVILJASEKTOR)

Määrus 2017/892

Art 8 – LR teatab toetusetaotluses osutatud aastale eelneva aasta 15. detsembriks TO-le kinnitatud **toetussumma**.

Art 9 – **toetuse taotlus** eraldi iga rakenduskava kohta esitatakse LR pädevale asutusele hiljemalt toetuse taotlemise aastale järgneva aasta 15. veebruariks (*lisaks kuludokumendid*).

Art 10 – LR **maksab toetuse** välja kava rakendamise aastale järgneva aasta 15. oktoobriks.

Art 11 – LR otsuse kohaselt võib esitada **ettemakse taotluse** kas iga 3 kuu tagant jaanuaris, aprillis, juulis ja oktoobris või 4 kuu tagant jaanuaris, mais ja septembris (*Ettemaksete kogusumma kuni 80 % rakenduskava algselt heakskiidetud aastasest toetussummast ja tingimuseks tagatise esitamise suuruses 110 % ettemakse summast*).

TOOTJAORGANISATSIOONID MEIL JA
MUJAL EL-S

PUU- JA KÖÖGIVILJA- NING PIIMASEKTORI TO-de ARV EL-s (vasak tabel)
 NING NENDE TOODETUD TOODANGU/LÄBIRÄÄGITUD TARNETE
 OSATÄHTSUS KOGU SEKTORI TOODANGUST/TARNETEST (parem tabel)

| | PKV (2012) | PIIM (2015) |
|------|------------|-------------|
| BE | 17 | 3 |
| BG | 3 | 2 |
| CZ | 11 | 1 |
| DK | 6 | |
| DE | 32 | 148 |
| GR | 146 | |
| ES | 595 | 8 |
| EE | | |
| FR | 251 | 51 |
| IE | 3 | |
| IT | 280 | 41 |
| CY | 11 | |
| CR | | 2 |
| LV | 1 | |
| LT | | |
| LU | | |
| HU | 42 | |
| MT | | |
| NL | 15 | |
| AT | 11 | |
| PL | 80 | |
| PT | 83 | 1 |
| RO | 1 | 2 |
| SI | | |
| SK | 6 | |
| FI | 4 | |
| SE | 9 | |
| UK | 36 | 1 |
| EU28 | 1643 | 260 |

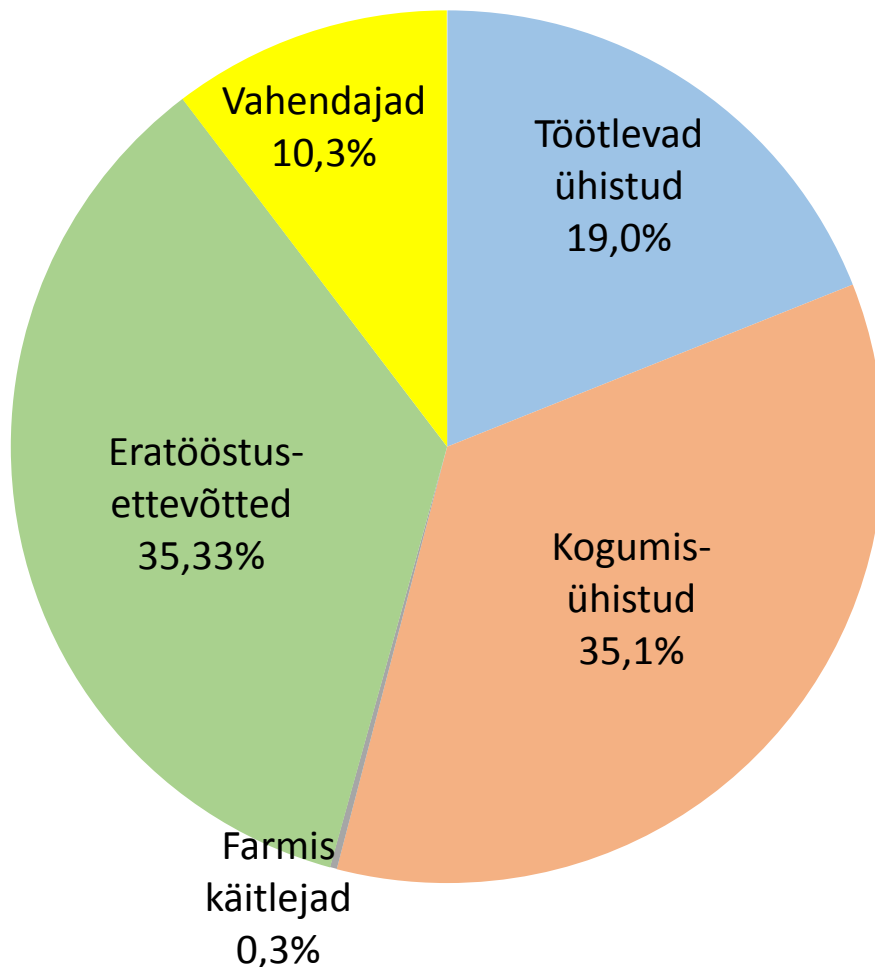
| | PKV (2012) | PIIM(2015) |
|------|------------|------------|
| BE | 92,1% | |
| BG | 0,7% | 1% |
| CZ | 49,4% | 17% |
| DK | 51,5% | |
| DE | 61,8% | 42% |
| GR | 11,2% | |
| ES | 62,6% | 9% |
| EE | | |
| FR | 49,8% | 20% |
| IE | 83,7% | |
| IT | 58,8% | |
| CY | 16,3% | |
| CR | | |
| LV | 5,0% | |
| LT | | |
| LU | | |
| HU | 11,6% | |
| MT | | |
| NL | 67,7% | |
| AT | 56,3% | |
| PL | 7,0% | |
| PT | 24,6% | |
| RO | 0,9% | |
| SI | | |
| SK | 6,3% | |
| FI | 11,1% | |
| SE | 44,2% | |
| UK | 37,7% | 5% |
| EU28 | 46,0% | |

PEAMISED PÕHJUSED, MIKS TOOTJAORGANISATSIOONE ON VÄHE VÕI POLE ÜLDSE LOODUD (PIIMASEKTORI NÄITEL)

- Ühistulise tootmise suur osatähtsus ja traditsioonid (Lääne Euroopa);
- Üldine leigem huvi ühistegevuse vastu (ajaloolistel põhjustel iseloomulik pigem Ida-Euroopale);
- Usalduse puudumine tootjate vahel;
- Pädeva eestvedaja puudumine;
- Finantsabi puudumine TO käivitamiseks/ülesehitamiseks;
- Vähene informeeritus, näidete ja edulugude puudumine;
- Tootjate struktuurist tulenevad eripärad – väikesed ei suuda luua, suured ei ole huvitatud;
- Täiendav bürokraatia.

EESTIS KOKKUOSTETAVA TOORPIIMA KOGUSE JAGUNEMINE ESMAOSTJA TÜÜBI JÄRGI 2016.AASTAL

- 8 kogumisühistut
(suurima osakaal 12,8%
kogu Eesti
piimatarnetest)
- 2 töötlevat ühistut
(suurima osakaal 12,9%
kogu Eesti
piimatarnetest)
- 7 töötlevat eraettevõtet
(suurima osakaal 20,9%
Eesti piimatarnetest)
- 10 vahendajat
- 7 farmis kohapeal
käitlejat



AITÄH!